

in Groen in
le kamer er
e conserva-
dat is hun
n eigen ka-
bius in die-
elde dat de
ven in vast-
servatief en
van Fabius
ngs, en de
geheel be-

hem bij zijn
lagblad De
Stu diën
neld. In dit

ch, dat men
roen schreef.

ch op eenig

streden den
en ook door
en ingetrok-
synodale or-
plegde.

r kerk niet
vrij ma-

Groen van
zullen wor-

t vermogen
passen. Zoo
in of meer
grootheid is
hierin, dat
laire begin-
len door de
ervail in de
meer mee-
de kiezers
gedaan wor-
De Stan-
Hervormde
ver de Ge-
afzondering
de kiezers.
e, blz. 29).
Fabius stierf
og niet ge-
ten over de
en in haar
deren. Wel
es voor den
ie niet on-
ht van die
eens niet
nstandighe-
es en voor-

moed, ziende
grijpt, de
Al hopen
al behoeven

hil tusschen
op dit punt

schreef De

atting alsof

ard is, als
ur H. Colijn,
rtij op zich
van het in-
vijftigjarig
u diën en
130, 149v.).
ersiteit een
endaagsche
l het woord
ven:

op ons volk
bleken, dan
n overtuigd
l. Reeds nu
k niet met
geluisterd
g zal onge-
n den nood
nen van de
ocratie.....
illende om-
et de waar-
en, die hem
ben over-
g zal voort-
Universiteit
ng der ge-

reformeerde kerken in 1886 een zegen des Heeren zien....." (A.R. Staatskunde Jan. 1932).

We moeten thans dit jaartal veranderen, want de historie is verder gekomen. De nagedachtenis van Fabius, die zoozeer de kerk liefhad, die, gelijk Groen, het vrije Nederland zag als geboren uit de vrije kerk, die de Hervormde kerk een groot bederf achtte voor Nederland, die de reformatie der kerk zag als van betekenis voor het gansche leven — blijft voortleven in de harten van hen die in de vrijmaking der gereformeerde kerken in 1944 een zegen des Heeren zien.

Apeldoorn.

B. JONGELING.

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT, No. 49

De macht van machtelozen

Amice,

Ken je het boek van kolonel ds A. T. W. de Kluis? De Pastorie van Mühlberg? Ik wou je binnenkort nog eens er over schrijven. Maar dezen keer wou ik je een kleine episode eruit vertellen.

De Kluis vertelt in dit boek uit het leven van krijgsgevangenen. Ze waren ondergebracht in een kamp; de gevangenen waren geallieerde soldaten, Nederlanders, en Engelsen, en nog anderen natuurlijk. En de bazen waren Duitschers.

Op een goeien dag — in den middag, het was dus volkomen licht, en niemand zou het in zijn hoofd halen, op zoo'n moment een poging tot vluchten te ondernemen — waren de Engelsen met een balspel bezig. Engelsen houden van balspel. En krijgsgevangenen hebben zoo iets noodig. De Kluis is onder de gelukkigsten, die niet precies weten, wat het spel was. Blijkbaar geen ballast in zijn klaren kop. Een voetbal was het niet, de bal was kleiner. Op een gegeven oogenblik — zoo vertelt de schrijver — rolt de bal over den strook grond, die voor de dubbele prikkeldraad-omheining ligt en slechts door een enkelen draad op ongeveer een halven meter hoogte van het speelterrein gescheiden is. Zonder zich te bedenken stapte een speler over dien draad heen om den bal op te rapen.

En dan ineens neemt de Duitscher, die al een half uur lang van zijn uitkijktoren die Engelsen had zien spelen, zijn geweer, richt, en schiet. Hij schiet den Engelschman dood.

De Kluis zegt: dat was pure moord. Natuurlijk begreep hij, dat er geen sprake was van een ontsnapingspoging. En toch schieten. Dadelijk.

Formeel had de Duitscher „het recht“ om te schieten. Prikkeldraad is grens-draad. Maar de haat jaagt den vijand een kogel in het lijf. Niemand kon den torenwachter formeel iets verwijten. Toch was het een moord.

Toen — aldus ds de Kluis — toen heb ik gezien, wat machteloze menschen vermogen.

Na zijn aflossing was de Duitscher, die geschoten had, gaan zitten op een bank voor het wachtlokaal van de Duitsche bewakingscompagnie. „Hij zat er met een gezicht van „dat heb ik hem nou gelapt.“ Toen kwam er een aanhoudend geschuif van voeten door de Kampstraat. Al meer, al meer. Het waren Engelsen, honderden. Ze liepen naar het hek, dat de Duitsche barak van ons kamp scheide. Voor het hek bleven ze staan. Niemand sprak één woord. Ze stonden en keken. Keken naar den man, die zonder reden in koelen bloede hun kameraad had vermoord.

De man op de bank zag het. Zag ze staan, al die mannen, en lachte. Lachte al harder en al krampachtiger. Voor het hek groeide de menigte der zwijgers. Ik zag hun gezichten. Strak en ernstig. Hun oogen, die alleen maar keken naar dien éénen man, die lachte en het eene been over het andere gooide en telkens ging verzitten. Totdat hij met een lach, die niets menscheijks meer had, opstond en naar binnen ging.

Langzaam verspreide zich de menigte.

Een woordeloos vonnis was geveld.

Tot zoover kolonel De Kluis.

Het verhaal spreekt, en de typeering van het gebeurde door den schrijver ook: de macht van machtelozen. Zóó is het. Protesteeren zou niet helpen. Rapporten zouden geen indruk maken. Een formeel bezwaarschrift zou in den doofpot gaan. Het eenige was: den man aankijken. Den schieter komen van zijn bankje kijken. Maar niet van zijn post. Den volgende morgen zou hij weer op zijn wachtpost zitten. Het geweer in aanslag. Want zijn superieuren zouden hem niet afzetten. Formeel had hij de reglementen aan zijn kant: wie over de scheiding komt, op dien wordt geschoten. Befeel ist Befehl.

Toen ik het verhaal las, moest ik ineens aan de kerk denken. Een menschen kan wonderlijke bokkesprongen maken met zijn gedachten.

Ik dacht aan de kerk, omdat daar voor ons besef — en vooral na de vrijmaking — het begrip „machteloze“ in feite rechtens niet voorkomt. En omdat wij allemaal bijzonder goed daarvan „bij vernieuwing hebben mogen doordringen te komen worden“.

Ik zeg: vooral na de vrijmaking.

Die was noodig en goed, want voor wat de kerkrechtelijke zijde betreft, was juist de ontkrachting of ontrecting der geloovigen in geding. Een synode, die zich maar opwierp als gemachtigd door haar zelf. Die als de kippen — maar dan met de autoriteit van henen — erbij was, om een paar mannetjes (met een tong van „ja, maar, nou-vergeet-u-toch-wat-Voetius-óók-gezegd-heeft“) te sturen naar elk bedreigd punt, waar men, stel je voor, bezwaren opperde tegen de kersverse handelingen der synode. Enfin — de kerkorde werd ontkracht. De geloovigen dus ontrect.

En de meesten vonden 't wel goed zoo.

Op het kritieke punt — want TOEN konden ze nog zeggen, à la ds Veldkamp, maar dan resoluut: dat

nemen we niet — op het kritieke punt zeiden ze: 't zal wel goed wezen, want de heeren zijn toch wijs en sommige tegensprekers zijn wat lastig, en dat zal wel op een zekere ziekte wijzen. Bovendien was 't oorlog, en de menachen wisten niets, want de synode zei: 't is oorlog, en we blijven dus maar zitten, en we geven geen wapenstilstand, d.w.z. geen synodeloos tijdperk, waarin jullie, stumpers, bezwaarschriften kunnen behandelen in jullie vergaderinkjes, kerkeraad, classis, particuliere synode. De directie van het kamp hield het geweer in aanslag. Wie zijn tong durfde uitsteken tegen de wachtbrigade, die bewezen heeft, dat meneer zoo of zoo buiten het prikkeldraad (niet van de oude Orde, doch) van de jongste synodale verordening gegaan was, en dus verdiende te worden doodgeschoten — auf der Stelle! — die werd óók „erschossen“ — zonde tegen het vijfde gebod, hetwelk over de overheid handelt! De ó-v-e-r-h-e-e-i-d!

Geen wonder, dat na deze dictatoriale razernijen, diegenen, die op tijd zeiden: dat mógen wij niet géven, en daarom nemen wij 't niet, voortaan goed begrepen, en onthielden: wij hebben rechten! De kerk is geen gevangenkamp. De omheining moet niet worden vastgesteld door de jongste synodegril, doch behoort te zijn vastgesteld door een ouwe getrouwe kerkenordering. En als wij een bezwaar indienen, dan zullen ze luisteren en het behandelen, en omstandig rekenschap geven van elk argument, dat eventueel tegen ons betoog gesteld wordt.

Amice, dat dit weer kan gebeuren, is allemaal prachtig. Het is een rijke winst. Het is genade, dat we weer de rechten en de ambten aller geloovigen zien. En dat synodes weer gezien zijn als onze maaksels, en niet als onze makers en eigenmachtige vermaakers.

Maar soms ben ik bang, op zoo iets als reactie-verschijnselen te stuiten. Soms kunnen we zóó lang op onze „rechten“ staan, dat we vergeten, dat onze rechten geen andere zijn dan die, waarvoor Gods Zoon moest sterven, om ze te verdiénen voor ons, spelbrekers Gods, nog wel in een paradijs. We kunnen soms zoolang protesteeren, dat we gaan zeuren. Op elk slakje zout leggen. Almaar door volhouden, ook over wat al lang geleden is, om dan met klem te betoogen: die en die sprong toen en toen over het prikkeldraad, ja, ja, het echte, het oude, het bekende; natuurlijk hebben wij hem niet doodgeschoten, want wij zijn geen tyrannen over een diensthuis, een gevangenkamp, doch van rechtsijver blakende leden eener vrijgemaakte recht-hebbende-kerk, en dus van een recht-hebbers-kerk, en nu moet en nu zal die man, die over het prikkeldraad heengewipt is, schuld belijden, schuld belijden. Anders blijft dat onrecht in de kerke Christi bestendigd, en dan blijft de wet geschonden en de regel vervalscht. En als hij geen peccavi zegt, op goede manier, dan worden wij wanhopig, want waar ter wereld is dan nog recht??? En als de kerkeraad iemand, die zóó en zóó veel maand geleden een fout begaan heeft, die niet „tot ons genoegen“ en niet naar 's Heeren recht beleden is, en teruggenomen, dan moet de man, na 3, na 6, na 9, na 12 maand, misschien nog later, onder censuur! Het recht moet zijn loop hebben! En een bezwaarschrift moet het volle pond krijgen. Wij zijn toch geen machtelozen en geen rechtelozen???

Kijk, dat lijkt me nu soms een reactieverchijnsel. Soms zeggen de menschen: als er geen recht gedaan wordt, en als de boosdoener van 6, 9, 12 maand geleden niet openbaar en punctueel leed wezen betuigt, en toch niet ook nu nog over die oude zaak gecensureerd wordt, meneer, dan krijgen we toch dezelfde zonden als van de synodocraten van 1944??? Die liepen ook over het recht heen! Wij nemen dat niet! Er zal excuus komen! En anders: censuur!

Ik vrees, dat wie zoo spreken, vergeten, dat ook die synode van '44 precies zóó gedaan heeft als zij — excuus vorderen!

Excuus moest Schilder maken voor zijn „houding“, aangenomen tegen de synode — een kwestie van zóó lang geleden. Natuurlijk deed hij het niet, want hij zei: ik heb die synode alleen maar geholpen, en ze niet verongelijkt, weerleg maar mijn argumenten, Ridderbos! Maar dat deed Ridderbos niet. Ook toen kon hij het niet.

Maar stel eens, dat hij het wel gekund had, zou dan de eisch van „excuus maken“ geestelijk geweest zijn? Geen sprake van. Een ander excuus willen laten maken om „een fout“, of (neen, neen, ik werk het woord niet weg), om een zónde, dat is in de kerk altijd mis. Want de tucht gaat niet over „een“ fout, en ook niet over „een“ zonde, maar over hardnekkigheid in de zonde. En als iemand, in een periode, waarin (vanwege louter zenuwachtigheid, en ook wel van meer-moeten-praesteeren-dan-je-kunt-praesteeren), vrijwel iedereen fouten maakt, eens een keertje ook zelf een fout beging, en er niet voor voelt, vooral niet op gezag van harde eischers, zijn fout in den vorm van een deftige oorkonde met a, b, c, en sub 1, sub 2, sub 3, en ad A, ad B, ad C openlijk te erkennen doch voorts met zijn gansche gedrag laat zien, dat hij weer graag in 't goede spoor loopt, wel, dan is het dwaas, en ónvroom, te eischen — alsnog schuld belijden over je zonde van een jaar geleden, en anders onder censuur. Je censureert niet iemand-van-een-jaar-geleden, want die is er niet meer. Je censureert alleen menschen om hun ZIJN in het heden (niet om hun „doen“ eens een keer in het verleden). Je zegt niet: maak, alsnóg excuus, en anders.... Je vraagt wel: hoe sta jij vandaag tegenover den Heere en zijn kerk?

Amice, je loopt allicht kans, nog eens ouderling te worden. Nee, krijg maar geen kleur, want 't zou pas erg zijn, als jij dat zelf dacht, en zei, zonder een kleur te krijgen. Maar mocht het je nog eens gebeuren, heb dan je oogen open voor het gevaar van reactie-verschijnselen op de verdwijning van den staat der machteloosheid. En als je nog eens genoodzaakt zult zijn, te stemmen vóór of tégen een voorstel van tuchttoefening, pas dan op, dat je niet „gevallen“ ziet, maar levende menschen. Dat je niet maar „een“ zonde „straff“ met censuur-schlabones, doch alleen hardnekkigheid in de zonde. Dat je geen

fouten, doch verharding neemt als basis voor afhouding van het avondmaal. En dat je niet lijkt op sommige menschen, die zelf fouten maken waarover geen schuldbelijdenis ooit uit hun mond kwam, terwijl ze van een ander schuldbelijdenis vragen tot en met. Je moet je naaste wel het vuil, maar niet het bloed onder de nagels weghalen, vooral, als je eigen nagels ook niet heelmaal schoon zijn.

Er zijn soms tijden in de kerk, waarin bijna iedereen fouten maakt. Geef dan drie, vier vergaderingen de taak, om formeele zaakjes formeel te behandelen, en je hebt binnen een paar weken een kluwen, waar zelfs Salomo's wijsheid niet meer uit kan komen. In zulke dagen kan niet Salomo's wijsheid (die trouwens schaarsch is), doch alleen Salomo's geloof de uitkomst wijzen: vergeten hetgeen achter is, en ons allemaal tegelijk, de kerkenordering voor oogen, uitstrekken tot hetgeen vóór ons ligt.

En als je zelf eens buiten die omheining geweest bent (b.v. door een paar weken lang, of langer, niet te kerken, waar je wezen moest), schrijf dan in een jaarperiode geen brieven, doch ga eens 7 dagen lang handen drukken. Bloedwarme handen. Vecht alleen lang, en dan ook verbeteren, als de wet als regel voor allen in gevaar is. Vecht nooit tégen fouten, maar altijd vóór den regel des geloofs, der hoop, der liefde.

Met hartelijken groet, je

ADOLPHUS VENATOR.

KERKNIEUWS

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks naar de administratie in Goes te zenden.)

Beroepen te:

Buitenpost, Murmerwoude-Oenkerk, Aduard en Alblasserdam, Cand. K. Deddens te Kampen.

— DROGEHAM. In verband met gerezen moeilijkheden, voortvloeiend uit de beperkte huisvestingsmogelijkheden, waarvoor tevergeefs een oplossing is gezocht, was ds H. J. Meijerink, die reeds in October 1950 het beroep naar de kerken van Oosterbeek en Wolfheze aannam, thans genoodzaakt de bewijling van genoemde kerken te vragen voor het nemen van een nadere beslissing inzake dit beroep, welke hem bereids is verleend.

— Ds M. J. C. Blok te Utrecht N.W., die nog steeds in Bertel woont, zal nu over eenige weken naar Utrecht kunnen verhuizen.

Wijzigingen Handboek 1951

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks naar de administratie in Goes te zenden.)

- Blz. 10 GRONINGEN. Adres diaconie: J. Zijlstra, Eyseniusstraat 8. (52)
- Blz. 22 DROGEHAM. Predikant: Ds H. J. Meijerink. (53)
- Blz. 32 MEPEL. Predikant: Ds P. van Gorp. (54)
- Blz. 33 MUSSELKANAAL. Deze gemeente is vacant. (55)
- Blz. 34 TWEDE EXLOPRMOND. Deze gemeente is vacant. (56)
- Blz. 36 DEPUTATEN PART. SYNODE VAN DRENTHE. Art. 11 K.O. provinciaal: Di H. Bouma (namenroeper), P. van Gorp en br E. van Popta te Stadskanaal (quaestor). Sec.: br A. Kleff te Assen.
- Art. 11 K.O. interprovinciaal: Ds P. Lok, br J. Rose te Stadskanaal en br J. Boverhuis te Assen. (Generaal deputaat Art. 11 K.O. vervalt.)
- Art. 19 K.O.: Di J. Meijer (sec. br J. Bade), H. Drost (sec. K. Drost), H. Bouma (sec. D. Los).
- Art. 49 K.O.: Di J. Meijer, J. v. d. Haar (sec. A. Duits), P. Lok, K. Drost (sec. J. de Feyter), J. v. Bruggen, R. te Velde (sec. A. W. Boxman). Curator Theol. Hoogeschool: Ds J. v. Bruggen (sec. Ds J. Meijer). (57)
- Blz. 38 OLDENZAAL. Adres kerkeraad: H. Strijker, Sparstraat 10. (58)
- Blz. 48 APELDOORN. Adres kerkeraad: E. Smit, Gardenslaan 39. (59)
- Blz. 49 DOETINCHEM. Penningm.: J. Hellenthal, Zuilvelweg 123. (60)
- Blz. 49 NEEDE. Adres kerkeraad: Ds J. van Raalte (deze predikant is nog niet naar Harderwijk vertrokken). Diaconie: H. J. Broekmaat, Loculzen F 103, Neele. (61)
- Blz. 50 OOSTERBEEK. Vacant. (62)
- Blz. 51 WOLFHEZE. Vacant. (63)
- Blz. 52 EDE. Kerkdiensten te Ede om 8.30 en 5.15 uur. Te Wageningen om 10.30 en 5 uur. (64)
- Blz. 53 HERINSTITUEERING TE VEENENDAAL. Kerkdiensten in gebouw Sola Fide, Eikenlaan, ingang Lindenlaan, om 8.15 en 3 uur. (65)
- Blz. 57 EEMDIJK. Adres kerkeraad: R. Beukers, Eemdijk 67, post Spakenburg. Diaconie: A. v. Twilert, Eemdijk 124, post Spakenburg. (66)
- Blz. 69 IJMUIDEN. Kerkdiensten in Doopsgez. Kerk, Helmstraat, om 8.30 en 5 uur. (67)
- Blz. 71 ALBLASSERDAM. Deze gemeente is vacant. (68)
- Blz. 73 NIEUW-LEKKERLAND. Deze gemeente is vacant. Adres kerkeraad: C. Stam, Veerdam 8, post Kinderdijk. (69)
- Blz. 75 HILLEGOM. Deze kerk is als zelfstandige kerk opgeheven. (70)